

XII. évfolyam.

SOPRON. 1900. márczius hó.

3. szám.

EVANGELIKUS NÉPISKOLA.

Nevelés- és oktatásügyi havi folyóirat.

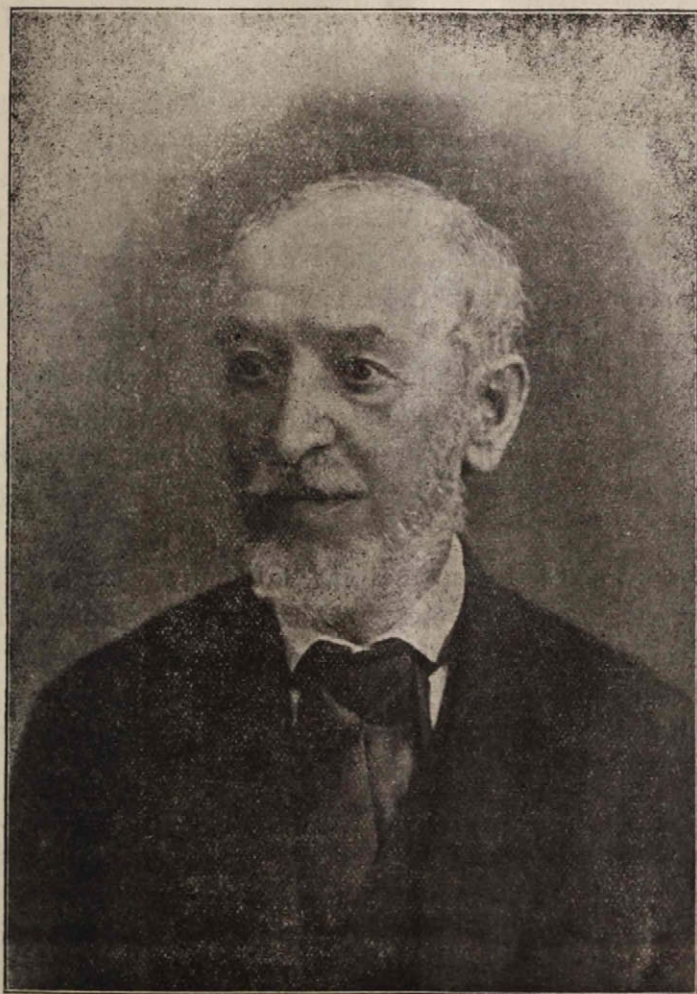
Megjelenik — a nagy szünidő kivételével — minden hó elején.

Felelős szerkesztő és kiadó:

Papp József.

Társ-szerkesztő:

Simkó Endre.

Király József Pál.

Király József Pál.

Rég, rég aluszsza az igazak álmát. A tavaszi pacsirta mélabús szava volt altató dala. A husvétii angyal szózata: »mit keresitek a holtak közt az élőt?» (Lukács 24., 5.) hangzik fel a sírból, melybe fáradt testét nyugalomra helyezték. Nem kell őt felkelteni, él azok szívében, kik kegyeletes hálával őrzik emlékezetét; él azon alkotásokban, melyekhez neve fűződik.

A kép, melyet e lapok t. olvasói előtt feltárok, csak néhány szintelen vonásban tünteti fel azon férfiú életét, kinek szíve egyházunk szent érdekeiért oly melegen dobogott. E sorok írója éveken át ült a szeretetreméltó mester lábainál, szava világában tanulván megbecsülni az örök igazságot. példája fényében megkedvelni Isten szent törvényét. Szívem kegyeletes sùgallatát követve, kérek ez igénytelen jellemkép számára egy kis helyet. A tudomány és hit, a gondolkodás és érzelmek összhangja avatta őt az igazság lelkes papjává. Az ajkairól hangzó s az alkotásaiban megtestesült szó élő czáfolata korunk azon hamis prófétái tanának, kik az ismeretet és vallást két egymással ki nem békíthető hatalmasságnak mondják.

Barcsfai Király József Pál egy régi lévita család sarja. Atyja Király János néptanító volt Nyíregyházán. Itt született ő 1810. január 20-án. — Atyjától örökölte a tudomány iránti szeretetet; anyjától, született Felix Juliannától, a szép és jó iránti fogékony szívet.

Nyíregyházán vetette meg alapját tudományos képzettségének. — E század elején nyíltak meg ott az önkéntes adakozás útján létrejött »latin iskola« termei. A jóságos gondviselésnek bölcs intézkedése tette lehetővé, hogy a kiváló tehetségekkel megáldott gyermek szülőföldén ismerkedhetett meg a muzsákkal, kikkel utóbb benső szövetséget kötött. Atyja, ki családja fentartása tekintetében szerény tanítói fizetésére volt utalva, alig hozhatta volna meg azt a nagy áldozatot, mit fiának idegen városban való sok évi taníttatása követelt. — Nem gond nélkül, mégis könnyebb szívvel bocsátották el a szülők védő szárnyaik alól féltett gyermeküket, midőn szép fejlődésnek indult fiuknak magasabb kiképeztetése parancsolólag követelte, hogy tőle megváljanak. Eperjesre küldték, a nagyhírű kollégiumba, hol az intézet jótéteményeinek élvezete

mellett, Jó sikerrel fejezhette be középiskolai tanulmányait. A szép reményre jogosító ifjú 1827-ben ismét megragadta a vándorbotot, hogy a pozsonyi lyceum hittanszaki folyamát végezvén, kitűzött céljához közelebb jusson. A tanári pálya volt a szeme előtt lebegő célpont, melyre őt úgy alapos tudományos készültsége útalta, mint szíve vonzotta. Kedvencz tárgya volt a latin nyelvészet. A tudományokkal való foglalkozás mellett nagy előszeretettel karolta fel a zenét. Kiváló zenei érzékének fejlesztésére kedvező alkalmat talált Pozsonyban. Szíve egész hevével meg is ragadta. A római klasszikusok nyelvét anynyira elsajátította, hogy szíve érzelmeinek s magas szárnyalású gondolatainak hűséges tolmácsolására a római költők művészeti alakját ritka sikerrel használta. Gyönyörű, csengő basszus hangja pedig folytonos gondos képzés útján oly iskolázottságra tett szert, hogy úgy Pozsonyban, mint Bécsben nyilvános helyeken való felléptével közlekedést ébresztett, sőt Bécsben az udvari operaházhoz való szerződtetése végett is csábító ajánlatot kapott. Benne tudomány és művészet szoros egységbe olvadva, kiegészítette egymást. Egyik kezében Cicero porlepte foliánsát, másik kezében a lantot tartá. Egyik szeme a klasszikus múlt tudománykincsén, másik szeme a klasszikus jelen műremekein nyugodott.

Az alig pelyhedző ifjú csakhamar magára vont tanárainak s az iskolához közel álló társadalomnak figyelmét. 1830-ban a pozsonyi Gstettner féle nevelőintézet vezetésével, egy évvel utóbb volt tanárának: Grossnak helyettesítésével bízzák meg a lyceumban. A hitjelölti vizsgálatnak jó sikerrel való megállása idején nevelőséget vállal Scherz Fülöp vagyonos pozsonyi polgár házánál. 1834—35-ben Bécsben hallgatja a theológiát.

Innét tágkörű ismereteinek, társadalmi műveltségének s párját ritkító zeneművészeti képzettségének tökéletesbítése céljából nagy körútra indul. Bejárja Európának összes nyugati országait. Ez volt mesteriskolája, a mennyiben alapos tudományos készültségét, a szentöl-szembe látás, a tapasztalat kincseivel gyarapította.

Hazájába visszatérve Forgách Károly grófné fia mellett nevelősködött, mely állásában anyyira megtudta magát kedveltetni, hogy a kapocs, mely őt e főúri családhoz fűzte, soha meg nem lazult. A hálás kegyelet bizonyosága az a néhány száz forintnyi életjáradék, melyet a jó emlékezetben maradt egykori nevelő a

grófi pénztárból életfogytiglan élvezett. De az anyagi előnynél sokkal becsesebb volt azon érintkezésnek Király egész lényére való üdvös hatása, melybe nyolcz évi nevelősködésének Bécsben töltött idején az osztrák császár-város egyes kitűnőségeivel lépett. Ezek sorából kimagaslott a nagyhírű német költőnek: Grillparzernek tiszteletreméltó alakja, kivel Király még későbbi éveiben is baráti levelezést folytatott.

Király munkás férfikora a tanári pályától elválaszthatlan. Egy évtizeden volt a selmeczi lyceumnak egyik büszkesége, mint a latin nyelv s a természettudományok közkedveltségű tanára. — Ugyanekkor a selmeczi erdészeti és bányászati akadémia hallgatóinak magánórákat adott a francia és angol nyelvből.

Tanári működésének fénykora Sopronhoz fűződik. Az itt három század óta fennálló lyceumot a soproni gyülekezet a Thüngróf-féle szervezeti szabályzatnak s a fejlett kor követelményeinek megfelelően kiegészíteni, anyagi erejének korlátoltsága miatt nem bírván, e virágzó theologiai főiskolából és főgimnáziumból álló intézet a dunántúli egyházkerületnek, mint fentartó testületnek rendelkezése alá került. Az egyházkerület vezértérftainak nem csekély gondot okozott, az újjászervezés válságos munkája folyamatában, az igazgatói állás betöltésének kérdése. Ennek szerencsés megoldásától függött a féltett főiskolának sorsa, jövője. Kivetették hálójukat az egész országban, míg az a selmeczbányai testvér-intézetben akadt meg. Az alapos tudományosság s kitűnő paedagogiai ügyesség hírében álló Királyban az egyházkerület emberére talált. Az intézet újjászervezése, a tanári állások betöltése, a szakrendszer életbeléptetése az ő, nagyrészt döntő közreműködésével megtörténvén, a főgimnázium megkapta a nyilvánossági jogot. Király 1853-ban foglalta el hivatalát s a főgimnázium az ő igazgatása és kitűnő fiatal tanárok vezetése alatt csakhamar oly virágzásnak indult, hogy az ország minden vidékéről özönlöttek ide a tanulók.

Nehéz, kényes viszonyok közt lépett az intézet élére. A bécsi absolut kormány s a magyarországi helytartótanácsoknál alkalmazott közegei tannyelvül a németet követelték, — a dunántúli egyházkerület pedig mint fentartó testület szívósan ragaszkodott a magyar nyelvhez, mely hívei legnagyobb részének anyanyelve, egyházkormányzati téren pedig e század kezdetétől fogva hivatalost nyelve is. Királynak előzékeny, társadalmi műveltséggel párosul

megnyerő modora mentő vilámhárítónak bizonyult az akadémikuskodó császári iskolai felügyelők haragja s a hatalmi önkény sújtó következményei ellen. Másfelől mint az egyházkerület megbizottja s a nemzeti érdeket lelkesedéssel szolgáló tanférfit, tanártársaival együtt egész erejéből azon igyekezett, hogy az uralkodó tanrendszerben kitüzött czélt, a magyar tanyelv használata mellett, megvalósítsa. Ő akkor igazán helyén volt. Neki köszönhető leginkább, hogy az ötvenes években a soproni főgimnázium tanyelve a magyar volt, a nélkül, hogy az intézet elvesztette volna nyilvánossági jellegét.

A hatvanas évek elején lemondva az igazgatói állásról, kizárólag tanári hivatásának élt. Tanári munkássága ez időtől fogva megoszlik a gimnázium s az egyházkerület által 1858-ban önállósított tanítóképző-intézet között. 1869-ben Pálfi József halála után ez intézet igazgatásával bizatván meg, legtöbb idejét s legjobb erejét annak felvirágoztatására szentelé, mindaddig, míg erejének hanyatlása miatt 1883-ban nyugalomba nem vonult.

Az egyházkerületnek soproni tanítóképzője nemcsak egyik legrégebb, de legjelesebb intézete is az országnak. Körülbelül 1000-re rúg azon tanítók száma, kik hazánk majdnem minden részében, mint a népnevelés lelkes apostolai, áldásos működésükkel kegyeletes tiszteletet s meleg rokonszenvet ébresztenek az »alma mater« a jóságos nevelő anya iránt, kinek ölen magukba szívták az evangéliumi szellemnek éltető tejét.

Ez intézet fundamentumának köveit a szeretetben munkás hit hordta össze. Három búzgó férfit: Pálfi József, Kolbenhayer Mór és a mi Királyunk megragadva a vándorbotot, bejárta a külföld protestáns országait, kopogtatva a szerencsésebb anyagi viszonyoknak örvendő hitrokonok ajtaján. Sok ezerre rúg a könyöradományok összege, melyet örvendező szívvel raktak le az egyház oltárára. Király József Pál a »magyar Franke«, úgy is, mint az intézet fáradhatlan igazgatója, örök hálára kötelezte le egyházkerületét. Fényes lap örökíti meg érdemeit az intézet évkönyveiben.

Tanári s tudományos, valamint irodalmi munkásságának méltatása e lapok keretén túl esik. Csak annak egyszerü megemlézésére szorítkozom, hogy tanártársai s tanítványai szeretve tisztelték. Magyar, német s latin nyelven számos, figyelmet ébresztő

munkát bocsátott közre s a hazai tudomány és nemzeti irodalom egyes kitünőségeivel élénk összeköttetésben állott. Hátrahagyott iratainak egy részét a Magyar Tudományos Akadémia szerezte meg, bizonyosságául annak, hogy azoknak maradandó értéket tulajdonít.

Sopron városa társadalmi s községi életében is kiváló munkásságot fejtett ki. Minden nemes célú mozgalomhoz ifjú lelkesedéssel csatlakozván, erejét, idejét, tudományányát bocsátotta rendelkezésre, tekintélyét s befolyását vetette latba, ha valamely, a közművelődés érdekében felmerült eszme volt napirenden. A városi törvényhatósági bizottságnak, számos egyesületnek volt munkás tagja, illetőleg elnöke; sok szép indítvány, több nemes intézmény fűződik nevéhez.

Tiszteletreméltó egyéni jellemének értékét növelte nemes szívjósága, lebilincselő társalgási modora, közlékeny természete és társaihoz való baráti vonzódása. Ebben kell annak kulcsát keresnünk, hogy Király a hozzá közelállókkal oly benső baráti viszonyban élt, — a tőle távolállókkal pedig hamar megismerkedett s megbarátkozott, s hogy mindenki tisztelte s szerette.

Nagyszámú családját az önmegtagadásig szerette; neje s gyermekei pedig hűséges ragaszkodásukkal, osztatlan szeretetökkel édesítették napjait. Két fia közül az egyik Selmeczbányán, a másik Sopronban ugyanazon intézetekben foglalnak el tiszteletreméltó tanári állást, melyekben boldogult atyjuk emlékezetét hűségesen őrzik.

Közhasznú munkássága közelismeréssel találkozott. A királyi kegy fényében is ragyognak érdemei Nyugalomba vonulása alkalmával a fejedelem az agg tanárt a Ferencz József-rend lovag keresztjének adományozásával tüntette ki.

Csendes visszavonultságban töltötte utolsó éveit Kis-Martonban, szerettei körében. A nemes szív 1887. április hó 26-án szünt meg dobogni. Tanítványai hálája, sok ezer tisztelőinek kegyelete övéinek szeretete kísérette útolsó útjára. — Az igaznak emlékezte legyen áldott!

Poszvék Sándor.